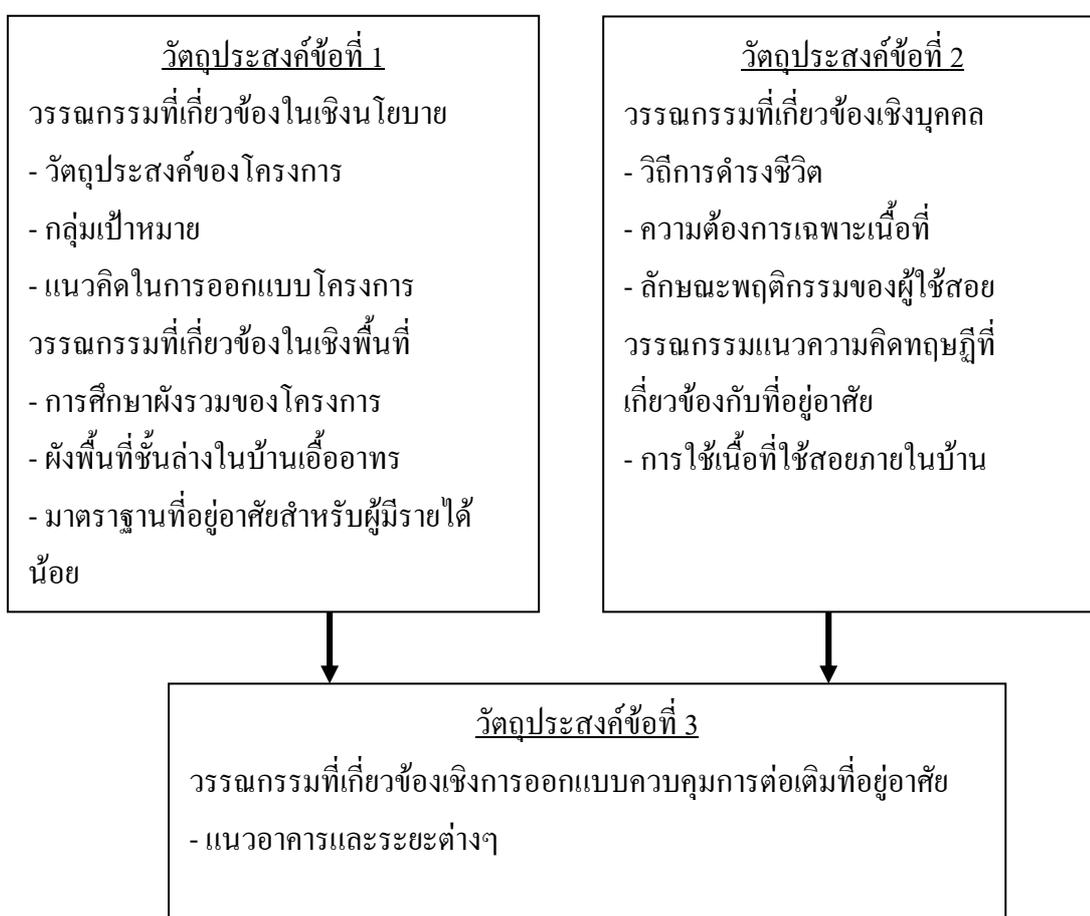

บทที่ 2

การทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

แนวความคิด ทฤษฎี และงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ว่างภายในอาคาร โดยเฉพาะการใช้พื้นที่ใช้สอยภายในที่พักอาศัยอยู่ ที่ปรากฏเป็นงานศึกษาวิจัยและเอกสารทางวิชาการ เพื่อสร้างเป็นกรอบของทฤษฎีของการศึกษาวิจัย, ตัวแปรที่ทำการวิจัย รวมถึงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

แนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวถึงทั้งหมดนั้น ได้พิจารณาให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยซึ่งแสดงเป็นแผนภูมิ ได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 แสดงการจำแนกแนวคิดและทฤษฎีจากวัตถุประสงค์การวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีการกล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยสรุปเป็นประเด็นที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับงานวิจัยดังนี้ คือ

2.1 การศึกษาเกี่ยวกับโครงการบ้านเอื้ออาทร

- 2.2 วิธีการดำรงชีวิต มาตรฐานและระดับความเป็นอยู่ พื้นฐานทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี
- 2.3 แนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย
- 2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 สรุปประเด็นที่ได้จากการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 การศึกษาเกี่ยวกับโครงการบ้านเอื้ออาทร

โครงการบ้านเอื้ออาทรมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงในการอยู่อาศัยให้แก่กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสกลุ่มผู้มีรายได้น้อยในชุมชนเมือง โดยการจัดสร้างที่อยู่อาศัยที่ได้มาตรฐานในชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พร้อมระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่จำเป็นในระดับราคาที่สามารถรับภาระในการเช่าซื้อที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองได้
2. เพื่อเสริมสร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมจากลักษณะการออกแบบทางกายภาพที่ก่อให้เกิดความเข้มแข็งและมีคุณภาพ รวมทั้งสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกส่วนฝ่ายในการพัฒนาชุมชนของตน เพื่อนำไปสู่ความเป็นชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน
3. เพื่อส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นการสร้างโอกาสให้กับผู้อยู่อาศัยใน ชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น โดยจัดให้มีองค์ประกอบของชุมชนรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
4. เพื่อสร้างกลไกการประสานความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ด้อยโอกาสกลุ่มผู้มีรายได้น้อยในลักษณะองค์กรรวม ประกอบด้วย สถาบันการเงิน หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาสังคม และหน่วยงานที่รับผิดชอบทางด้านกายภาพ

กลุ่มเป้าหมาย

ผู้ด้อยโอกาสกลุ่มผู้มีรายได้น้อยในชุมชนเมืองที่ยังไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง รวมทั้งกลุ่มข้าราชการชั้นผู้น้อย และพนักงานหน่วยงานของรัฐ โดยมีระดับรายได้ครัวเรือนละไม่เกิน 15,000 บาท/เดือน (ระดับรายได้ปี 2546)

แนวคิดในการออกแบบโครงการ

การออกแบบโครงการบ้านเอื้ออาทร ได้พิจารณากำหนดที่ตั้งโครงการให้สอดคล้องกับหลักการ และทิศทางของการพัฒนาเมือง โดยคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายภายใต้การออกแบบซึ่งคำนึงถึงลักษณะทางกายภาพ ที่เอื้อประโยชน์ในการสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างผู้อยู่อาศัยทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมรวมทั้งการส่งเสริมกิจกรรมที่เอื้อต่อการช่วยเหลือตนเองทางเศรษฐกิจได้ รวมถึงการสร้างชุมชนที่มีคุณภาพประกอบด้วยที่อยู่อาศัยที่ได้

มาตรฐานในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมพร้อมระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่จำเป็นในระดับราคาในกลุ่มเป้าหมายสามารถรับภาระได้

รูปแบบชุมชน

การเคหะแห่งชาติกำหนดรูปแบบชุมชนใน 2 ลักษณะตามพื้นที่ ดังนี้.

1. ชุมชนบ้านเอื้ออาทรในเขตเมือง ตั้งอยู่ในชุมชนย่านศูนย์กลางเมืองหรือศูนย์กลางย่อยของเมืองใกล้ย่านธุรกิจ แหล่งงาน แหล่งบริการต่าง ๆ เป็นชุมชนขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ประกอบด้วย ที่อยู่อาศัยรูปแบบอาคารชุดพักอาศัย ซึ่งเหมาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคนโสดหรือครอบครัวใหม่ ครอบครัวขนาดเล็กประมาณ 2-4 คน

2. ชุมชนบ้านเอื้ออาทรในเขตชานเมือง เป็นชุมชนที่อยู่ห่างจากย่านศูนย์กลางเมืองและกระจายตัวอยู่ในย่านพักอาศัยแถบชานเมือง โดยเชื่อมโยงกับศูนย์กลางเมืองด้วยระบบเครือข่าย การคมนาคม ชุมชนในเขตชานเมืองเป็นชุมชนขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ประกอบด้วยที่อยู่อาศัยหลากหลายรูปแบบ เหมาะสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครอบครัวขนาดกลางถึงขนาดใหญ่

โครงการ “บ้านเอื้ออาทร” กำหนดพื้นที่เป้าหมายเบื้องต้นในการจัดทำโครงการให้กระจายครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งเมืองหลักและเมืองรองในภูมิภาค โดยมีเป้าหมายการจัดทำที่อยู่อาศัย จำนวน 11,727 หน่วย สำหรับโครงการระยะแรก กำหนดโครงการนำร่อง 5 พื้นที่ ซึ่งได้แก่ โครงการบ้านเอื้ออาทรหัวหมาก โครงการบ้านเอื้ออาทรประชานิเวศน์ โครงการบ้านเอื้ออาทรบางโหลง โครงการบ้านเอื้ออาทรเชียงใหม่ และโครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิต คลอง 3 ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล เมืองหลักและเมืองรองในภูมิภาค จำนวน 4,175 หน่วย และโครงการระยะที่สองอีกจำนวน 7,552 หน่วย ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล เมืองหลักและเมืองรองในเขตภูมิภาคจังหวัด

รูปแบบอาคาร

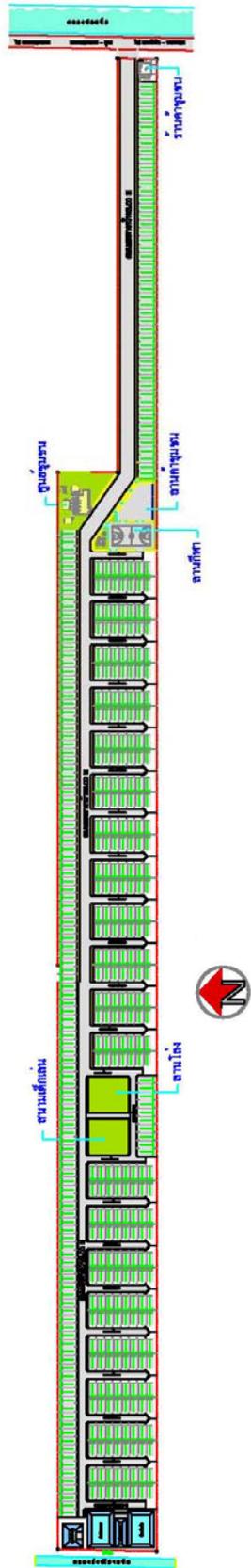
การเคหะแห่งชาติกำหนดทางเลือกของรูปแบบที่พักอาศัยใน 2 ลักษณะ เพื่อความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้.

1. อาคารชุดพักอาศัยสูง 5 ชั้น ประกอบด้วยห้องพัก 2 รูปแบบ ได้แก่
  - ห้องอเนกประสงค์ ขนาดประมาณ 24 ตารางเมตร
  - ห้องแบบ 1 ห้องนอน ขนาดประมาณ 33 ตารางเมตร
2. อาคารแนวราบ ได้แก่
  - บ้านเดี่ยว 2 ชั้น ในขนาดที่ดินประมาณ 16-24 ตารางวา
  - บ้านแฝด 2 ชั้น ในขนาดที่ดินประมาณ 16-24 ตารางวา
  - บ้านแถว 2 ชั้น ในขนาดที่ดินประมาณ 16-24 ตารางวา

ภาพที่ 2.1 แผนที่ตั้งโครงการ

โครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิต คลองสาม ตั้งอยู่ริมถนนสายคลองหลวงคูคต ต.คลองสาม อ. คลองหลวง จ.ปทุมธานี ขนาดที่ดิน 41.68 ไร่ กรรมสิทธิ์ในที่ดินเป็นของการเคหะแห่งชาติ ประกอบด้วย อาคารชุดพักอาศัยบ้านเดี่ยวสองชั้น ขนาด 48.50 ตารางเมตร พร้อมที่ดินขนาด 19.5-21 ตารางวา จำนวน 477 หน่วย สามารถรองรับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ประมาณ 1,908 คน ความหนาแน่น 46.76/คน/ไร่ หรือ 11.44 ครอบครัว/ไร่

ภาพที่ 2.2 ผังรวมของโครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองสาม

ส่วนประกอบของชุมชนที่จำเป็นประกอบด้วย สาธารณูปโภคพื้นฐาน (ไฟฟ้า, ประปา, โทรศัพท์) ลานขายสินค้า ลานจอดรถรวม สวนพักผ่อน บ่อหนองน้ำ บ่อบำบัดน้ำเสียรวม ที่พักขยะ สนามกีฬา ศูนย์เด็กอ่อน ศูนย์ฝึกอาชีพ ฯลฯ

โครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิต คลองสามมี ระยะเวลาก่อสร้าง 15 เดือน มูลค่าการลงทุนรวมทั้งสิ้น 183.952 ล้านบาทถ้วนขนาดพื้นที่ภายในที่พักอาศัย

บ้านเดี่ยวสองชั้น ขนาด 20 ตารางวา ประกอบด้วย 2 ห้องนอน, ห้องเอนกประสงค์, 1 ห้องน้ำ, ทานอาหาร, ครัวซั๊กล้าง

ภาพที่ 2.3 แสดงลักษณะภายนอกบ้านพักอาศัยโครงการบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองสาม

ชั้นที่ 1

โถงเอนกประสงค์

โถงเอนกประสงค์เป็นส่วนแรกของบ้านติดกับบันไดทางเข้าบ้าน โถงเอนกประสงค์มีขนาด 3.00x3.50 เมตร

ห้องเอนกประสงค์

ห้องเอนกประสงค์ เป็นห้องที่ประกอบไปด้วย ส่วนของบันไดขึ้นลงชั้นสอง ส่วนของห้องน้ำ ขนาด 1.50x1.20 เมตรและส่วนพื้นที่ซั๊กล้างภายนอก พื้นที่เอนกประสงค์มีขนาด 3.75x3.00 เมตร

ชั้นที่ 2

ห้องนอน 1

มีขนาด 3.00x3.50 เมตร ลักษณะของช่องระบายอากาศเป็นหน้าต่างบานเกล็ดคู่

ห้องนอน 2

มีขนาด 3.75 x 3.175 เมตร ลักษณะของช่องระบายอากาศเป็นหน้าต่างบานเกล็ดเดียว

ภาพที่ 2.4 ผังพื้นชั้นล่างและชั้นบน บ้านเอื้ออาทร

2.2 วิธีการดำรงชีวิต มาตรฐานและระดับความเป็นอยู่ พื้นฐานทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

การใช้สอยของอาคารประเภทเดียวกัน แต่อยู่ในสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกันมีมาตรฐานความเป็นอยู่แตกต่างกันออกไป หรืออยู่ในยุคสมัยที่แตกต่างกันก็ย่อมมีความต้องการเนื้อที่ที่ใช้สอย และลักษณะการใช้สอยที่แตกต่างกัน เช่น บ้านในชนบทของไทยที่มีความเป็นอยู่อย่างๆ ก็มีความต้องการให้บ้านเป็นที่คุ้มกันตนเองและทรัพย์สินจากผู้อื่น และช่วยป้องกันการรบกวนจากดินฟ้าอากาศและภัยธรรมชาติ ตลอดจนใช้ประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ตามสมควร จึงต้องการเพียงแต่พื้นที่โล่งๆ อาจมีแคร่หรือชานเชื่อมต่อถึงกัน ใช้ประกอบกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้ครบถ้วน ตั้งแต่ใช้หลับนอนในเวลากลางคืน ใช้พักผ่อน ทำงานบ้าน รับแขกและรับประทานอาหาร เครื่องเรือนไม่มีความจำเป็นต้องใช้มากนัก เพราะส่วนใหญ่นั่งนอนกับพื้นจึงสามารถดัดแปลงเนื้อที่ให้ทำกิจกรรมได้หลายอย่าง นอกจากนี้ก็มีเนื้อที่อีกส่วนหนึ่งเป็นครัวไฟใช้

ประกอบอาหาร และเป็นห้องน้ำอย่างง่าย ๆ เช่น อาจใช้วิธีต้มน้ำจากตุ่มอาบ ถ้าสมาชิกในครอบครัว มีจำนวนมากขึ้น ก็อาจต่อเติมห้องลักษณะเดียวกันเพิ่มขึ้นอีกเพื่อให้สอยดังกล่าวมาแล้ว

ส่วนในสังคมที่วัฒนธรรมและสภาพความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงเจริญเติบโตขึ้น เช่น ในสังคมของผู้มีฐานะในเมืองทั่วไป ก็มักจะมีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่แตกต่างไปจากเดิม เพราะได้รับอิทธิพลจากสังคมของชาติทางตะวันตกเข้ามาเกี่ยวข้อง ความต้องการในเรื่องที่อยู่อาศัยก็เพื่อให้มีความเป็นส่วนตัว มีความเป็นส่วนตัว (Privacy) ในการใช้สอยเฉพาะบุคคลภายในครอบครัว ต้องการความสะดวกสบายในการใช้สอยมากขึ้น หลีกเลี่ยงการสอดส่องเห็นจากคนภายนอกและป้องกันการรบกวนจากขโมย ตลอดจนเป็นเครื่องเชิดหน้าชูตาของเจ้าของเพิ่มมากขึ้น อีกด้วย จึงทำให้ลักษณะของการใช้สอยและความต้องการเนื้อที่ใช้สอยแยกเป็นส่วนสำคัญของตนเองมากขึ้น เช่น ต้องมีเนื้อที่เฉพาะสำหรับเป็นห้องนอน ห้องน้ำ ห้องรับแขก หรือพักผ่อน ห้องรับประทานอาหาร ส่วนเตรียมอาหาร ห้องครัว อาจมีห้องแต่งตัว ห้องทำงาน ห้องพระ ห้องเก็บของ ห้องคนรับใช้ ที่จอดรถเพิ่มเติมขึ้นอีก

เครื่องเรือนก็เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับการใช้สอยในอาคารมากขึ้น เพราะการดำรงชีวิตส่วนใหญ่ไม่ได้นั่งนอนกับพื้นเช่นเดิม ตลอดจนอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสบายต่างๆ เช่น เครื่องปรับอากาศ พรม อ่างอาบน้ำ ทรายว่ายน้ำ ฯลฯ ก็เป็นสิ่งที่เพิ่มเติมเข้ามาในลักษณะของสิ่งประกอบการใช้สอยของอาคารประเภทบ้านพักอาศัย มากน้อยต่างกัน ขึ้นอยู่กับระดับความเป็นอยู่ ฐานะ และความต้องการของผู้ใช้สอยอาคารนั้นๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้ที่เป็นสถาปนิกจะต้องมีความเข้าใจ และควรได้ศึกษาถึงสภาพของการดำเนินชีวิตของผู้ใช้สอย รวมทั้งสภาพของสังคมขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของแต่ละที่ที่จะต้องทำการออกแบบ เพื่อให้เป็นแนวทางในการออกแบบใช้สอยได้อย่างเหมาะสมกับผู้อยู่อาศัย ซึ่งมีหลายระดับหลายพื้นฐานด้วย

ความต้องการเฉพาะของเนื้อที่ใช้สอย

ผู้ออกแบบควรต้องศึกษาข้อมูลของการใช้สอยที่มีความต้องการเฉพาะเจาะจงลงไปในแต่ละส่วนของอาคารที่จะต้องทำการออกแบบ ซึ่งหมายถึงต้องการทราบความถี่หรือความบ่อยในการใช้พื้นที่นั้นๆ เช่น แต่ละส่วนมีการใช้สอยประมาณกี่ครั้งต่อวันหรือสัปดาห์ ต้องทราบประเภทของกิจกรรมการใช้สอย ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยเป็นแนวทางประกอบการออกแบบเนื้อที่ใช้สอยแต่ละส่วนต่างๆ ชนิดกันและสามารถจัดหาดำเนินการที่ดั่งที่ที่เหมาะสมได้

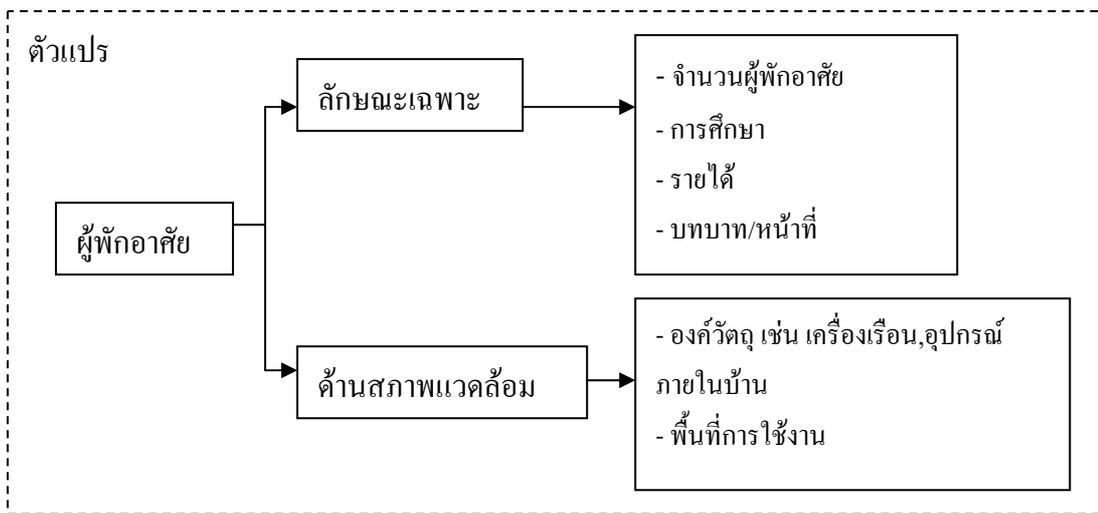
ลักษณะและพฤติกรรมของผู้ใช้สอย

ในเรื่องนี้ ผู้ออกแบบต้องอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของผู้ใช้สอยเนื้อที่นั้นๆ เพื่อที่จะทราบได้ว่า ผู้ใช้สอยแต่ละส่วนมีมากน้อยเพียงใด แต่ละคนมีหน้าที่อะไร ทำงานในลักษณะใด มีความถนัด และเคยชินอย่างไร โดยเฉพาะอาคารประเภทที่พักอาศัย เช่น บ้านผู้ออกแบบควรจะต้องทราบเกี่ยวกับนิสัย ความประพฤติ ความชอบ อาชีพ อายุ เพศ ตลอดจน สภาพร่างกายของผู้ที่อยู่อาศัยเป็นประจำ ปกติหรือไม่ ถนัดซ้ายหรือขวา ผู้ออกแบบจะต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและพฤติกรรม

ของผู้ใช้สอย และต้องศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วน จึงจะช่วยให้การออกแบบเนื้อที่แต่ละส่วน และ เครื่องเรือนที่จำเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ผลคุ้มค่าทั้งทางร่างกายและจิตใจ

ความสะดวกคล่องตัวในการใช้สอยภายในเนื้อที่แต่ละส่วน

การออกแบบเนื้อที่ที่ใช้สอยแต่ละส่วน ควรคำนึงถึงความสะดวก คล่องตัวในการติดต่อ เคลื่อนไหวภายในเนื้อที่นั้นๆ ด้วย อาจทำได้โดยใช้วิธีจัดผังพื้นภายในและโดยการใช้อุปกรณ์พิเศษ เข้าช่วย ซึ่งอาศัยหลักจากการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้สอยและการใช้สอยอาคาร หรือส่วนของอาคาร เพื่อให้สามารถจัดที่ตั้งเครื่องเรือน เครื่องใช้ ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ได้ถูกต้อง เช่น ต้องศึกษาขนาดและระยะต่างๆ ของร่างกาย ลักษณะการเคลื่อนไหวและกำลังทางกล้ามเนื้อ ของมนุษย์ในอายุที่ต่างกัน เพศต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลทำให้เกิดมีมาตรฐานของระดับความสูง ของห้องต่างๆ ขนาดและรูปร่างของช่องประตู หน้าต่าง ชั้นเก็บของ ตู้แขวน โต๊ะทำงาน โต๊ะ รับประทานอาหาร เก้าอี้ชนิดต่างๆ ชั้นบันได ราวบันได พื้นต่างระดับ และอื่นๆ อีกมากตลอดจนมี ข้อพิจารณาถึงส่วนประกอบของอาคารที่ต้องมีการปิด-เปิด เคลื่อนที่ได้ เช่น บานประตู หน้าต่าง ฝา ตู้ ประตูเหล็กยึด ส่วนประกอบต่างๆ เหล่านี้ ผู้ออกแบบต้องคำนึงถึงขนาดและวัสดุว่ามีน้ำหนัก เท่าใด จึงจะสามารถให้มนุษย์ปิด เปิดได้โดยไม่ลำบากหรือหนักแรงมากนัก (มุสดี ทิพทัส. 2538 :28 -30)

ตารางที่ 2.2 ตัวแปรด้านวิถีชีวิตการดำรงชีวิต

2.3 แนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย

2.3.1 การใช้เนื้อที่ที่ใช้สอยภายในบ้าน

บ้านเป็นปัจจัยหนึ่งต่อการดำรงชีวิต ซึ่งในปัจจุบันบ้านต่างมีราคาที่สูงขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจาก การเพิ่มของปัจจัยต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นราคาของที่ดิน ราคาวัสดุก่อสร้าง ค่าแรงเป็นต้น

ลักษณะของการจัดพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านพักอาศัยจะต้องมีความสอดคล้องกับขนาดของครอบครัวและวัยของผู้ใช้งาน

เมื่อรูปแบบบ้านพักอาศัยที่เล็กลงจะถูกแทนที่ด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกที่สูงขึ้น ซึ่งคนจะเน้นความสะดวกสบายภายในตัวที่พักมากกว่าความสวยงามของรูปแบบของบ้าน โดยจะเน้นประโยชน์การใช้สอยของพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ การให้แสงและการระบายอากาศจะดีขึ้น โดยมีเครื่องมือช่วยมากขึ้นความต้องการในการใช้พื้นที่ ได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

1. ความต้องการทางด้านกายภาพ (Physiological Need) อาคารอย่างแรกที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมาก็คือ “ ที่อยู่อาศัย ” เป็นเครื่องป้องกันตนเองจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ แต่สภาพภูมิอากาศบนโลกจะแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับที่ตั้งของแต่ละท้องถิ่น ดังนั้นลักษณะสภาพของแต่ละท้องถิ่นจึงเป็นตัวบังคับชนิดและลักษณะของที่อยู่อาศัยที่เกิดขึ้น

2. ความต้องการทางด้านจิตวิทยา (Psychological Need) มนุษย์พยายามสร้างสิ่งก่อสร้าง เพื่อแสดงความยิ่งใหญ่ของตน เช่น คฤหาสน์ ตึกระฟ้า เพื่อสนองความต้องการความยิ่งใหญ่เหนือผู้อื่น นอกเหนือจากความต้องการเนื้อที่ใช้สอยที่มากขึ้นในที่ดินราคาสูง

3. ความต้องการทางด้านสังคม (Social Need) ความต้องการการตอบสนองจากผู้อื่นสิ่งเหล่านี้เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ชอบอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เหล่า เป็นกลุ่มชน มีสังคม ผลที่ตามมาจากความต้องการเหล่านี้คือ มนุษย์มีการแสวงหาเพื่อนฝูงมิตรสหาย มีการพบปะชุมนุมกัน จึงจำเป็นต้องสร้างสภาพแวดล้อมเพื่อรองรับกิจกรรม โดยจะต้องมีเรื่องความเป็นส่วนตัว (Privacy) เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ห้องรับแขก ห้องรับรอง ห้องประชุม เป็นต้น (ศูนย์วิชาการที่อยู่อาศัยและการเคหะแห่งชาติ.2539)

ส่วนพื้นที่ใช้สอยในชีวิตประจำวันแบ่งพื้นที่ใช้สอยออกเป็น 2 ส่วนเพื่อใช้สำหรับกิจกรรมในชีวิตประจำวัน คือ

- ส่วนมิดชิด (Private Area) เพื่อใช้สำหรับนอนพักผ่อนและทำความสะอาดร่างกาย
- ส่วนอเนกประสงค์(Multipurpose Area) เพื่อใช้สำหรับรับแขก พักผ่อน ทานอาหาร

และประกอบอาหาร

การออกแบบภายในสำหรับอาคารพักอาศัย (Interior design for residential)

การออกแบบภายใน เป็นการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในอาคาร สถานที่ใดๆ ก็ตาม อย่างมีหลักเกณฑ์ในการนำองค์ประกอบของการออกแบบภายในมาจัดรวมกัน ผู้ออกแบบต้องคำนึงถึงการจัดแบ่งเนื้อที่ต่างๆ ให้เหมาะสมกับปริมาตรของการใช้งาน และมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันในเรื่องประโยชน์ใช้สอย โดยที่ผสมผสานความงามอันเป็นคุณลักษณะที่พึงมีของการออกแบบ

การออกแบบภายใน สำหรับอาคารพักอาศัยที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็น การจัดแบ่งบริเวณพื้นที่ใช้สอยภายในอาคารพักอาศัย เพื่อความเหมาะสมต่อการใช้งาน ทั้งนี้เป็นเพียงหลักการขั้นพื้นฐานใช้ในการพิจารณาออกแบบภายในขั้นต่อไป โดยจะกล่าวแยกตามหัวข้อต่อไปนี้

การออกแบบภายในห้องต่างๆ สำหรับบ้านพักอาศัย

- ห้องรับแขก/พักผ่อน (Living room)
- ห้องอาหาร (Dinning room)
- ห้องนอน (Bedroom)
- ทางสัญจรภายใน(Circulation)

ห้องรับแขก/พักผ่อน (Living room)

ตามปกติการจัดกลุ่มเฟอร์นิเจอร์ในห้องรับแขก (Living room) ที่พบเห็นทั่วไปเป็นดังนี้

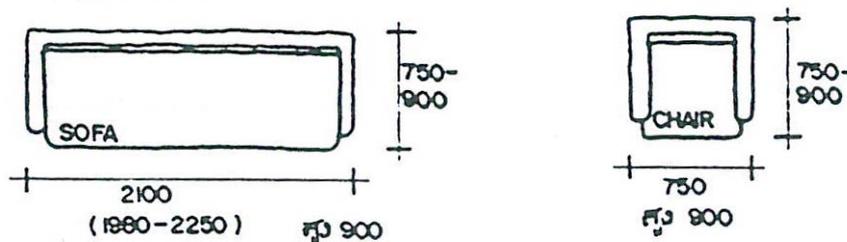
1. Primary conversation group ประกอบด้วย เก้าอี้ โซฟา ฯลฯ โดยปกติแล้วชุดนี้จะเป็นชุดสำคัญ วางเป็นประธานของห้อง
2. Secondary conversation group ประกอบด้วยเก้าอี้และโซฟาชนิดนั่งสองคน (Loveseat) โดยปกตินิยมวางไว้ตรงมุมห้อง
3. Reading Group หรือบริเวณอ่านหนังสือ ประกอบด้วยโต๊ะและเก้าอี้ อาจมีโคมไฟหรือตะเกียงเพื่อให้แสงสว่างขณะอ่านหนังสือก็ได้
4. Writing หรือ Studying group ประกอบด้วย โต๊ะ เก้าอี้ หิ้งวางหนังสือ โคมไฟ ฯลฯ บริเวณเขียนหนังสือนี้ อาจรวมอยู่ในบริเวณอ่านหนังสือก็ได้
5. Music group ประกอบด้วย เปียโน ม้านั่งสำหรับเล่นและบริเวณเก็บของหรือเครื่องดนตรี
6. Game group ประกอบด้วย โต๊ะเล่นเกมและเก้าอี้ โดยปกติมักใช้เก้าอี้ 4 ตัว
7. Television group มีตู้โทรทัศน์และที่นั่งดู สำหรับคนพอประมาณ

กลุ่มของเฟอร์นิเจอร์เหล่านี้เป็นทั้งหมดที่อาจเกิดขึ้นได้ใน Living room แต่ทั้งนี้การที่จะมีกลุ่มใดบ้าง ขึ้นอยู่กับราคา และกิจกรรมของบ้าน สำหรับบ้านบางหลังอาจจะมีเพียง Primary conversation group อย่างเดียวทั้งนั้น สรุปได้ว่า การจัดกลุ่มของเฟอร์นิเจอร์ทั้งหมดจะขึ้นอยู่กับชนิดและลักษณะของกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นและควรจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นมากน้อยเพียงใดด้วย เพื่อที่จะได้ความสะดวกสบายและความประหยัดไปพร้อมๆ กัน

Clearance ภายใน Living room เส้นทางสัญจรเป็นเรื่องสำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งที่จะต้องทำการพิจารณาออกแบบให้เหมาะสม เพราะห้องนี้มีจำนวนคนใช้มาก จึงควรทำให้ทางเดินระหว่างกลุ่มของเฟอร์นิเจอร์พอเพียง นั่นคือ ทางติดต่อระหว่างประตูทางเข้ากับกลุ่ม Primary conversation group กว้างประมาณ 1.10 เมตร แต่ถ้าเป็นไปได้ควรจะทำกว้างประมาณ 1.35 เมตรโดยการจัดประตูไม่ว่าจะเป็นทางเข้าหรือเส้นทางสัญจรไปยังส่วนอื่นๆ ของบ้าน ควรจะอยู่ในตำแหน่งที่ไม่ทำให้การสัญจรเป็นอุปสรรคกับการจัดกลุ่มของเฟอร์นิเจอร์ สำหรับการจัดกลุ่มเฟอร์นิเจอร์สำหรับการสนทนา ระยะ 2.60 เมตร เป็นเพราะการหากระยะทางมากกว่านั้นจะพุดคุยกันได้ลำบากสำหรับการจัดกลุ่มเฟอร์นิเจอร์สำหรับการสนทนา ระยะ 2.60 เมตรเป็นเพราะหากมากกว่านั้นจะพุดคุยกันได้ลำบาก

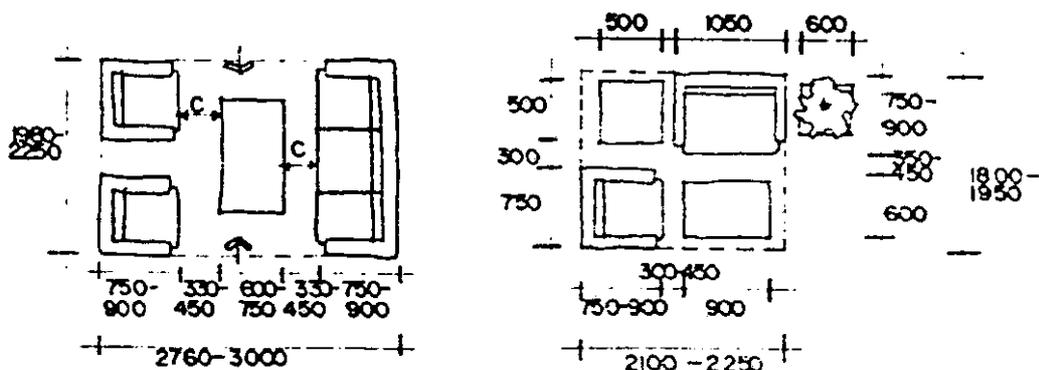
สรุปได้ว่า ในการจัดเฟอร์นิเจอร์ของ Living room นี้จะต้องมีการจัดเตรียมพื้นที่และผนังให้เพียงพอสำหรับเฟอร์นิเจอร์ รวมทั้งสำหรับการสัญจรและระยะระหว่างเฟอร์นิเจอร์นอกจากนี้สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ การทำให้มีความยืดหยุ่นสูงเพื่อเตรียมรองรับการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวของกิจกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบ้านที่มีขนาดเล็กที่จำเป็นต้องใช้ Living room สำหรับหลายกิจกรรมเฟอร์นิเจอร์อาจเพิ่มขึ้นได้เพื่อให้บริเวณนั่งเล่นเกิดประโยชน์มากขึ้น การเตรียมการเพื่อรองรับสิ่งเหล่านี้จึงเป็นความจำเป็นอันหนึ่ง

ขนาดเฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ใน Living room โดยทั่วไป

ภาพที่ 2.5 ขนาดเครื่องเรือนที่ใช้ในห้องรับแขก

ตัวอย่าง การจัดกลุ่มเฟอร์นิเจอร์กลุ่มต่างๆ เพื่อหาขนาดพื้นที่ที่ต้องใช้ในแต่ละกลุ่มมารวมกัน ระยะ Clearance และ Circulation นำไปสู่การรวมแต่ละกลุ่มใน Living room ทั้งหมด

ภาพที่ 2.6 การจัดกลุ่มเครื่องเรือนที่ใช้ในห้องรับแขก

ห้องอาหาร (Dining room)

ห้องอาหารก็ไม่ได้เป็นห้องที่ถูกให้ความสำคัญเท่าใดนักจึงมักพบเสมอให้มีการเตรียมไว้ใช้ร่วมกันกับห้องนั่งเล่นในบางโอกาส

การหาขนาดของโต๊ะอาหาร

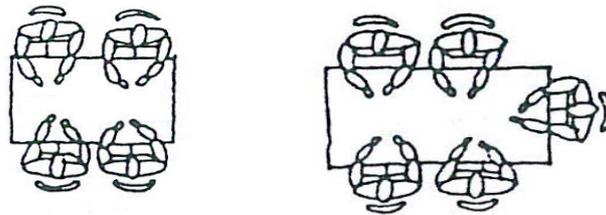
เนื้อที่ของโต๊ะอาหารจะถูกกำหนดโดยคนที่มาใช้ มาตรฐานสำหรับคนนั่ง 1 ที่ จะใช้เนื้อที่บนโต๊ะอาหารตามความกว้างประมาณ 60-62.5 ซม. โดยปกติ แต่ถ้าหากมีความกว้างถึง 70 ซม. ก็จะมี

สะดวกสบายยิ่งขึ้น เพราะผู้รับประทานอาหารจะได้มีอิสระในการเคลื่อนไหว แต่ถ้ากว้างมากกว่านั้นอาจจะมากเกินไปและสิ้นเปลืองเนื้อที่โดยเปล่าประโยชน์และความกว้างน้อยที่สุดที่อาจยอมให้ได้ (Minimum) คือ กว้างไม่น้อยกว่า 50 ซม. หรือถ้าเป็นโต๊ะกลมประมาณคนละ 47.1 ซม.

ส่วนความลึกที่น้อยที่สุดสำหรับ 1 คน ประมาณ 35 ซม. ระยะเอื้อมมือประมาณ 60-75 ซม. ความลึกของเก้าอี้ขณะนั่งรับประทานอาหารวัดจากขอบโต๊ะมายังด้านหลังของตบนั่งแคบที่สุดประมาณ 38 ซม. เนื้อที่บริเวณใต้โต๊ะสำหรับวางขาและเท้า (Knee well) ควรลึกไม่ลึกน้อยกว่า 25 ซม.

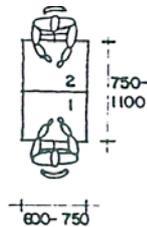
การหาขนาดของโต๊ะสี่เหลี่ยม

ต่อไปนี้เป็นารแสดงตัวเลขของขนาดกว้างยาวในช่วง (สูงสุด-ต่ำสุด) สำหรับหาขนาดโต๊ะรับประทานอาหารสี่เหลี่ยมตามลักษณะการนั่งแบบต่างๆ สัดส่วนที่เหมาะสมที่เลือกใช้ขึ้นอยู่กับความต้องการหรือขีดจำกัดในแต่ละกรณี ถ้ามีความกว้างมาก ความลึกน้อยลงได้และถ้าความกว้างน้อย จะต้องการความลึกของ โต๊ะมากขึ้นเป็นสัดส่วนผกผันกันแต่จะไม่เกินช่วงระยะที่กำหนดไว้ คนนั่งด้านตรงข้ามของด้านกว้างของโต๊ะ

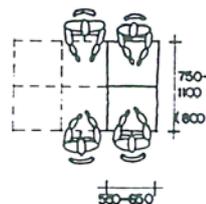

ภาพที่ 2.7 ลักษณะการนั่งบน โต๊ะรับประทานอาหาร

- คนนั่งด้านตรงข้ามกัน ความกว้าง (หรือความลึก) ของโต๊ะ 75 ซม. ถึง 1.10 เมตร (ปกติ 80 ซม.) ส่วนความยาวคิดตามระยะของแต่ละคน คือ 55-62.5 ซม./คน (ความยาว 60-75 สำหรับโต๊ะนั่ง 2 คนตรงข้ามกัน)

ถ้านั่งด้านละ 2 คนขึ้นไป ความยาวคนละ 550 - 625 มม.

ภาพที่ 2.8 ลักษณะการนั่งรับประทานอาหาร 2 คนตรงข้ามกัน

ห้องนอน(Bedroom) ห้องนอน เป็นห้องที่มีความจำเป็นและสำคัญที่สุดห้องหนึ่งสำหรับบ้านพักอาศัย ประกอบด้วยเฟอร์นิเจอร์ที่จำเป็น คือ

- เตียงนอน
  - โต๊ะเตียงนอน
  - โต๊ะเครื่องแป้ง
  - ตู้เสื้อผ้า
- } อาจรวมอยู่ในห้องหรือส่วนแต่งตัว

เตียงนอน เป็นสิ่งสำคัญที่จะมีผลต่อการจัดภายในของห้องนอน ทั้งตำแหน่งที่ตั้งและขนาดของเตียงนอน ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดขนาดของห้อง และตำแหน่งของเฟอร์นิเจอร์และส่วนประกอบอื่นๆ เช่น

- ขนาดของเตียงที่ใช้
- ตำแหน่งที่ตั้งของเตียง
- ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ใช้และความต้องการของผู้ใช้
- ขึ้นกับทิศทางของหัวเตียง ลักษณะนิสัยส่วนตัว จำนวนผู้ใช้ งบประมาณ และระดับความเป็นส่วนตัวในการนอน ฯลฯ

เมื่อเราทราบถึง รายละเอียดเหล่านี้ จะช่วยให้สามารถกำหนดส่วนอื่นๆ เช่น ระยะเวลาว่างรอบเตียง และความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ดังกล่าวมาแล้วได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ขนาดมาตรฐานของเตียงนอน (ปกติจะคิดเป็นหน่วยของ Feet และInches)

ตารางที่ 2.3 ขนาดของเตียงในรูปแบบต่างๆ

	ความกว้าง	ความยาว	หมายเหตุ
เตียงเดี่ยว	24" (610)	ความยาวของเตียง	ขนาดเตียงเด็ก
Single	30" (762)	ขึ้นอยู่กับบริษัทผู้ผลิต	24"x48" (610x1219)
Twin	36" (914)	ว่าจะยาวเท่าไรแต่โดย	ตัวเลขในวงเล็บเป็น
	39" (990)	ปกติจะยาว 75"	หน่วย มม.
	42" (1068)	(1905) นอกจากนี้ก็มี	
	48" (1219)	72" (1820) 74" (1880)	
		78"(1981) 80" (2032)	
		84"(2133)	
เตียงคู่ 3	54" (1371)		
Queen	60" (1524)		
King	72" (1820)		
	78" (1981)		

ลักษณะนิสัยของผู้ใช้ ความต้องการความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยขณะนอนหลับหรือความเป็นส่วนตัวในระดับมากน้อยเพียงใดมีผลต่อการจัดวางเตียงอยู่กลางห้องหรือ ชิดผนังด้านหนึ่งหรือสามด้านหรือมีแผงกั้น มีหลังคา มุ้งหรือเปิดโล่ง เป็นต้น

จำนวนผู้ใช้และความเกี่ยวข้องระหว่างผู้ใช้ห้อง มีผลในการเลือกชนิดของเตียงนอน (เตียงเดี่ยวหรือเตียงคู่) การจัดเตียงในกรณีที่มีมากกว่าหนึ่งเตียง (เรียงขนานกันซ้อนเป็นเตียงสองชั้นหรือวางตั้งฉาก หรือหันหัวเตียงชนกัน หรือแยกเป็นชุด (Unit) รวมกับเฟอร์นิเจอร์อื่นของแต่ละคนไป ฯลฯ)

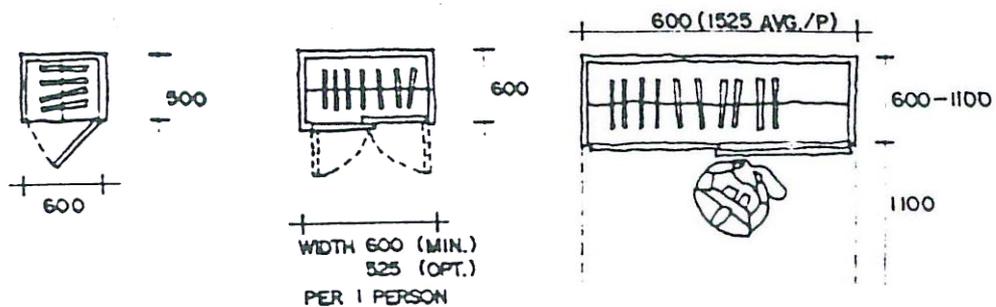
โต๊ะเครื่องแป้ง หรือ โต๊ะแต่งตัว ประกอบด้วยโต๊ะวางของ ลินชักใส่ของสำหรับแต่งตัว กระจกเงาและเก้าอี้นั่งแต่งตัวจะมีมากน้อยเท่าใดขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ใช้ มักจะอยู่ใกล้บริเวณตู้เสื้อผ้าหรือรวมอยู่ในหน่วยเดียวกันเป็นห้องแต่งตัว

ภาพที่ 2.9 ขนาดสัดส่วนของโต๊ะเครื่องแป้ง

ตู้เสื้อผ้า อาจรวมกับโต๊ะเครื่องแป้ง เป็นส่วนแต่งตัว ซึ่งควรตั้งอยู่ใกล้กับห้องอาบน้ำเพื่อความสะดวกและประหยัดเนื้อที่ทางเดิน

ขนาดของตู้เสื้อผ้า โดยทั่วไปจะมีความลึกประมาณ 0.60 ม.เพื่อให้แขวนเสื้อผ้าได้พอดี ระดับของราวแขวนเสื้อผ้าประมาณ 1.75-1.90 ม. จากระดับพื้นห้อง ส่วนจะมีช่วงยาวเท่าไรขึ้นอยู่กับลักษณะเสื้อผ้าที่แขวน นอกจากนี้มีราวแขวนผ้าชั้นล่างระดับสูงประมาณ 0.95 ม. และลินชักต่างๆ

ภาพที่ 2.10 ขนาดของตู้เสื้อผ้า

2.3.2 มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย

จากการศึกษาถึงมาตรฐานที่อยู่อาศัยประเภทอาคารชุดของการเคหะแห่งชาติได้กำหนดความต้องการในการออกแบบวางผังอาคารไว้ในด้านต่าง ๆ ได้มีปัจจัยที่ประกอบในด้านต่างๆ ในการกำหนดรูปแบบการวางผังคือ

- ความต้องการในการใช้พื้นที่
- โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ใช้อาคาร
- สภาพทางกายภาพของอาคาร
- มาตรฐานของพื้นที่ใช้สอยอาคาร และวัสดุในการก่อสร้าง

การกำหนดมาตรฐานที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมของการเคหะแห่งชาติ พ.ศ.2529

มาตรฐานสำหรับหน่วยที่อยู่อาศัย เป็นการกำหนดมาตรฐานในการในเรื่องขนาดเนื้อที่ขององค์ประกอบหน่วยที่อยู่อาศัยที่จำเป็นในความเหมาะสมในการอยู่อาศัย ในที่อยู่อาศัยแต่ละหน่วยประกอบด้วย ห้องนอน , พื้นที่รวมสำหรับพักผ่อน, รับประทานอาหาร, พื้นที่ครัวและห้องน้ำห้องส้วม พื้นที่รวมสำหรับผู้อยู่อาศัยของครอบครัวไม่ต่ำกว่า 5 คน มีพื้นที่ไม่ต่ำกว่า 34.00ตารางเมตร ถ้ามากกว่า 5 คนขึ้นไป จะต้องเพิ่มจำนวนห้องนอนให้เพียงพอและพื้นที่รับแขก, พักผ่อน, ครัวและรับประทานอาหาร ขึ้นอีกร้อยละ 10 ต่อคน

ก. การวางผังที่อยู่อาศัย

1. มาตรฐานเนื้อที่และความกว้างต่ำสุด หน่วยที่อยู่แต่ละหน่วยต้องมีส่วนประกอบที่อยู่อาศัยอย่างน้อย 2 ส่วนเพื่อใช้สำหรับทำกิจกรรมประจำวัน ซึ่งประกอบด้วย

ก. ส่วนมิดชิด เพื่อใช้สำหรับนอนและทำความสะอาดร่างกาย

ตารางที่ 2.4 แสดงมาตรฐานห้องที่เล็กที่สุด และความกว้างต่ำสุดของห้องส่วนมิดชิด

ลำดับ	พื้นที่ใช้สอย	เนื้อที่ห้องเล็กที่สุด (ตารางเมตร)	ความกว้างต่ำสุด (เมตร)
1.	ห้องนอนแรก	8.64	2.40
2.	ห้องนอนต่อไป (ชนิด 2 เตียง)	7.20	2.40
3.	ห้องนอนต่อไป (ชนิด 1 เตียง)	5.76	2.40
4.	ห้องน้ำส้วม (ที่อาบน้ำ-อ่างล้างหน้า-ส้วม)	2.88	1.80
5.	ห้องน้ำส้วม (ที่อาบน้ำ- ส้วม-ซักผ้า)	2.16	1.20
6.	ห้องส้วมแยกเดี่ยว	1.44	1.20
7.	ห้องอาบน้ำแยกเดี่ยว	1.08	1.20

ที่มา : การเคหะแห่งชาติ, 2529

ข. ส่วนนอกประสงค์ เพื่อใช้สำหรับรับแขก พักผ่อนและรับประทานอาหาร

ตารางที่ 2.5 แสดงมาตรฐานห้องที่เล็กที่สุด และความกว้างต่ำสุดของห้องส่วนนอกประสงค์

ลำดับ	พื้นที่ใช้สอย	เนื้อที่ห้องเล็กที่สุด (ตารางเมตร)	ความกว้างต่ำสุด (เมตร)
1.	พื้นที่รวมสำหรับรับแขก พักผ่อน รับประทานอาหารและเตรียมอาหาร	22.32	2.40
2.	พื้นที่รวมสำหรับรับแขก - พักผ่อน - รับประทานอาหาร	18.00	2.40
3.	พื้นที่รวมสำหรับรับประทานอาหาร - คริว	12.96	2.40
4.	ห้องรับแขก - พักผ่อน	14.40	2.40
5.	ห้องรับประทานอาหาร	8.32	2.40
6.	ห้องเตรียมอาหาร	4.32	1.80
7.	ห้องครัวแยกเดี่ยว	5.67	2.10

ที่มา : การเคหะแห่งชาติ, 2529

2. ความสูงของเพดาน ความสูงจากพื้นถึงเพดานของพื้นที่ใช้อาศัย ต้องไม่ต่ำกว่า 240 เซนติเมตร ในที่เพดานมีความเอียงลาดให้วัดส่วนที่ต่ำสุดของเพดานต้องไม่น้อยกว่า 240 เซนติเมตร ในกรณีที่ตั้งตู้พัดลมดูดอากาศในห้องน้ำและครัว ความสูงคือ 200 เซนติเมตร

3. ที่เก็บของทั่วไป ที่เก็บของทุกประเภทของที่อยู่อาศัยควรมีความจุไม่ต่ำกว่า 7.20 ลูกบาศก์เมตร โดยให้ความลึกไม่เกิน 1.20 เมตร ดังนี้

ก. ตู้เสื้อผ้า (ในห้องนอน) ในห้องนอนแต่ละตู้ควรมีตู้เสื้อผ้าซึ่งมีความลึกอย่างน้อย 60 เซนติเมตร กว้าง 90 เซนติเมตรสูงไม่น้อยกว่า 180 เซนติเมตร ควรมีชั้นและราวเสื้อ

ข. ส่วนที่ใช้ประกอบอาหาร มีส่วนที่ต้องจัดเตรียมการปรุงอาหารดังนี้ คือ

1. ที่สำหรับเตาแก๊ส เตาถ่านหรือที่ใช้เชื้อเพลิงชนิดอื่น ๆ
2. ชั้นวางของต่าง ๆ มีความกว้างอย่างน้อยที่สุด 30 เซนติเมตร
3. ส่วนบริเวณประกอบอาหาร อาจเป็นลักษณะเคาน์เตอร์ ประกอบด้วยอ่างล้างจานอย่างน้อย 1 อ่าง โดยความกว้างอย่างน้อยที่สุด 50 เซนติเมตร

ค. ตู้กับข้าว ควรมีตู้ใส่อาหารแบบกันแมลงและระบายกลิ่นได้ 1 ตู้โดยมีความจุอย่างน้อย 0.30 ลูกบาศก์เมตร ผิวของตู้ควรทำความสะอาดง่าย บานตู้โปร่งกรุด้วยมุ้งลวด

4. ปริมาตร ปริมาตรของที่อยู่ต่อคนจะต้องไม่น้อยกว่า 10 ลูกบาศก์เมตร โดยนับรวมห้องที่อยู่อาศัยทั้งหมดของบ้าน

5. แสงธรรมชาติ ช่องเปิดหรือช่องกระจกที่ให้แสงผ่านได้ ขนาดเล็กที่สุดจะต้องมีพื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้องนั้น

6. ความรโหฐาน จัดให้มีความรโหฐานในอาคาร จะต้องมีการจัดให้มีความเหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ และความต้องการทางด้านประโยชน์ใช้สอย ในการกำหนดช่องแสงหรือช่องเปิดต้องพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการจัดเนื้อที่ภายในรูปอาคารกับสิ่งแวดล้อมภายนอก

7. การจัดห้อง ต้องจัดให้มีทางเข้าออกที่สะดวกและเหมาะสมสำหรับผู้อยู่อาศัย จะต้องไม่จัดห้องให้มีทางเข้าออกเพียงทางเดียว จากห้องหนึ่งไปยังอีกห้องหนึ่งหรือพื้นที่หนึ่งไปยังพื้นที่หนึ่ง โดยผ่านเข้าไปในห้องนอน ห้องน้ำหรือห้องส้วม

8. การระบายอากาศ

ก. ช่องเปิดมีขนาดเล็กที่สุดของพื้นที่อยู่อาศัย จะต้อง มีพื้นที่รวมกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้องโดยมีช่องเปิดในทิศทางตรงข้ามและลมผ่านได้ตลอด

ข. การระบายอากาศของพื้นที่ที่ไม่ใช่อยู่อาศัย

1. ใต้ถุน สำหรับอาคารที่มีพื้นที่ที่ชั้นล่างลอยพื้นจากระดับดิน โดยบางส่วนหรือทั้งหมดของโครงสร้างนั้นเป็นไม้ จะต้อง มีช่องระบายอากาศอย่างน้อย 2 ด้าน โดยช่องระบายอากาศต้องมีพื้นที่อย่างน้อยร้อยละ 10 ของเนื้อที่ใต้ถุนทั้งหมด

2. ห้องหลังคาและเนื้อที่เหนือเพดาน ต้องจัดให้มีทางลมผ่านตลอดมีขนาดเท่ากับร้อยละ 5 ของพื้นที่เพดานทั้งหมด

9. ประตู เพื่อจัดให้มีช่องที่มีขนาดเพียงพอสำหรับการใช้สอย เช่น การขนย้ายเครื่องเรือนและอุปกรณ์หรือทางเข้าสำหรับตรวจตราและการบำรุงรักษา

ก. ประตูภายนอก

ตารางที่ 2.6 มาตรฐานความกว้าง และความสูงของประตูภายนอก

ลำดับ	ชนิดของประตู	ความกว้าง		ความสูง
		บานเดี่ยว	บานคู่บานละ	
1.	ประตูทางเข้า	90 ซม.	75 ซม.	200 ซม.
2.	ประตูบริการ	80 ซม.	75 ซม.	200 ซม.

ที่มา : การเคหะแห่งชาติ, 2529

ข. ประตูภายใน

ตารางที่ 2.7 มาตรฐานความกว้าง และความสูงของประตูภายใน

ลำดับ	ชนิดของประตู	ความกว้าง	ความสูง
1.	ประตูเข้าห้องนอน	80 ซม.	200 ซม.
2.	ประตูเข้าห้องครัว	80 ซม.	200 ซม.
3.	ประตูเข้าห้องน้ำ	60 ซม.	200 ซม.
4.	ประตูตู้เสื้อผ้า เก็บของ	70 ซม.	195 ซม.

ที่มา : การเคหะแห่งชาติ, 2529

ง. การวางผังอาคาร

1. การวางผังอาคารที่อยู่อาศัยทั่วไป

ก. การวางตัวอาคาร ให้สามารถรับลมและแสงสว่างอย่างเพียงพอ และช่วยลดการแผ่รังสีความร้อนจากภายนอกเข้าสู่ตัวอาคาร โดยให้สอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศในท้องถิ่นนั้นๆ

ข. จัดบริเวณเพื่อให้ได้ประโยชน์ คือจัดให้เกิดความร่มรื่นทั้งภายในและภายนอกที่อยู่อาศัยพอสมควร , ใช้ประกอบกิจกรรมภายนอกอาคาร, เพื่อการพักผ่อนที่อยู่อาศัยในอนาคต, เพื่อการป้องกันภัยและเพื่อการสุขาภิบาล เช่นระบบน้ำประปา, ระบบกำจัดน้ำโสโครก

2.3.3 กฎหมายควบคุมอาคาร

เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยมาตรฐานของบ้านพักอาศัยดังนี้คือ

1. ที่ว่างรอบอาคาร

ต้องมีที่ว่างปราศจากสิ่งก่อสร้างปกคลุมอย่างน้อย 30 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ชั้นใดชั้นหนึ่งที่มากที่สุด ยกเว้นอาคารที่มีหน้าต่าหรือประตูเปิดสู่ภายนอกไม่น้อยกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่แต่ละชั้นของอาคารซึ่งจะไม่มีที่ว่างเลยก็ได้

2. ระดับพื้นชั้นล่าง

ถ้าทำด้วยไม้จะต้องมีระดับสูงกว่าพื้นดินที่ปลูกสร้างอาคารอย่างน้อย 90 เซนติเมตร ถ้าทำด้วยคอนกรีต อิฐ หรือหิน จะต้องสูงกว่าระดับถนนอย่างน้อย 30 เซนติเมตร ในกรณีที่ไม่ติดถนน พื้นอาคารต้องสูงกว่าพื้นดินที่จะปลูกสร้างอาคารอย่างน้อย 10 เซนติเมตร

3. ห้องนอน

ต้องกว้างไม่น้อยกว่า 2.50 เมตร ต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 9 ตารางเมตร

4. ห้องเก็บของ

ไม่มีข้อกำหนดใด ๆ ตามกฎหมายในด้านสถาปัตยกรรม และต้องรับน้ำหนักบรรทุกจรได้ตามที่ใช้งานจริง โดยไม่น้อยกว่า 150 กิโลกรัมต่อตารางเมตร

5. ระเบียง

ต้องกว้างอย่างน้อย 1.00 เมตร ถ้ายื่นเหนือทางเท้าสาธารณะ จะยื่นได้ไม่เกิน 1.20 เมตรจากห้อง และต้องมีระยะค้ำระหว่างพื้นถึงเพดานที่ต่ำสุดไม่ต่ำกว่า 2.00 เมตร

6. กันสาด

ถ้ายื่นเหนือทางเท้าสาธารณะ จะยื่นได้ไม่เกิน 2.00 เมตรจากผนัง ระยะค้ำระหว่างพื้นทางเท้าถึงท้องกันสาดต้องไม่น้อยกว่า 3.00 เมตร

7. ช่องทางเดินภายในอาคาร

ต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.00 เมตร โดยไม่ให้มีเสาติดกัน และต้องจัดให้มีแสงสว่างธรรมชาติมองเห็นได้เวลากลางวัน

8. ครีว

อาคารที่พักอาศัยต้องมีครีวไฟ พื้นและผนังห้องครีวต้องสร้างด้วยวัสดุถาวรทนไฟและถ้าห้องครีวอยู่ติดกับห้องนอนหรือห้องส้วม ถ้ามีประตู หน้าต่างหรือช่องลมในด้านที่ติดกับห้องครีว

9. ห้องน้ำ – ห้องส้วม

ต้องมีห้องน้ำอย่างน้อย 1 ที่และห้องส้วมที่มีที่ถ่ายอุจจาระอย่างน้อย 1 ที่ และห้องน้ำ – ห้องส้วมที่อยู่แยกกันต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่าที่ละ 0.90 ตารางเมตร ส่วนห้องน้ำ – ห้องส้วมที่อยู่รวมกันต้องมีพื้นที่รวมไม่น้อยกว่า 1.50 ตารางเมตร และระยะค้ำระหว่างพื้นถึงเพดานช่วงที่ต่ำสุดต้องไม่ต่ำกว่า 1.80 เมตร ห้องน้ำ – ห้องส้วม ต้องมีช่องระบายอากาศอย่างน้อย 10 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ห้อง หรือคิดพัฒนาระบายอากาศที่สามารถระบายอากาศได้อย่างน้อยชั่วโมงละ 2 เท่าของปริมาตรห้อง

10. ผนังทั่วไป

ถ้าสร้างเกิน 2 ชั้นต้องสร้างด้วยวัสดุถาวรและทนไฟ

11. ผนังกันไฟ

อาคารที่สร้างติดต่อกันเกิน 5 คูหาต้องมีผนังกันไฟหนาไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร และสูงตั้งแต่พื้นดินขึ้นไปเหนือหลังคาไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร

12. ประตูและหน้าต่าง

ต้องมีพื้นที่ช่องประตู หน้าต่าง และช่องลมรวมกันไม่น้อยกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ของห้องนั้น ต้องมีช่องระบายลมให้เพียงพอเมื่อปิดประตูทั้งหมด ความสูงจากพื้นถึงยอดต้องไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร และถ้าอยู่ริมด้านที่ติดกับทางสาธารณะหรือติดต่อกับเขตที่ดินของผู้อื่นต้องห่างไม่

ร้อยกว่า 2.00 เมตรสำหรับชั้นล่างและชั้นที่สอง และต้องห่างไม่น้อยกว่า 3.00 เมตรสำหรับชั้นที่สามขึ้นไป

13. บันได

ต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 90 เซนติเมตร ลูกตั้งไม่สูงกว่า 20 เซนติเมตร ลูกนอนไม่แคบกว่า 22 เซนติเมตร บันไดช่องหนึ่งสูงไม่เกิน 3.00 เมตร สำหรับบันไดเวียนส่วนที่แคบที่สุดของลูกนอนต้องไม่แคบกว่า 10 เซนติเมตร

14. ความสูงฝ้าเพดาน

ห้องที่ใช้พักอาศัยต้องมีระยะตั้งจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร ทั้งในกรณีที่ได้รับอากาศและไม่ปรับอากาศ ส่วนโรงเก็บรถยนต์ต้องมีระยะตั้งระหว่างพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร

15. หลังคา

วัตถุมุงหลังคาต้องทำด้วยวัตถุดิบไฟ ยกเว้นอาคารที่ตั้งอยู่ห่างจากอาคารอื่นซึ่งมุงด้วยวัตถุดิบไฟ หรือจากเขตที่ดินหรือทางสาธารณะเกิน 40.00 เมตร สามารถใช้วัตถุไม่ทนไฟได้

16. ส่วนยื่นเหนือที่สาธารณะ

สำหรับส่วนที่ยื่นออกมาในหรือเหนือทางเดินสาธารณะที่ประชาชนเข้าไปใช้สัญจรได้ไม่ว่าจะเรียกเก็บค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม มีข้อกำหนดดังนี้ ชายคายื่นได้ไม่เกิน 1.50 เมตรจากผนัง ส่วนยื่นของส่วนประณีตสถาปัตยกรรม เช่น ครัว ยื่นได้ไม่เกิน 1.20 เมตรจากผนัง และกันสาดยื่นได้ไม่เกิน 2.00 เมตรจากผนัง

17. การสุขาภิบาล

อาคารอยู่อาศัยประเภทบ้านเดี่ยวและบ้านแฝดต้องแสดงแบบระบบบำบัดน้ำเสีย ซึ่งประกอบด้วยบ่อเกรอะและบ่อซึมที่มีขนาดได้สัดส่วนที่เหมาะสมกับการใช้ของผู้ที่อยู่อาศัยในอาคารนั้น โดยบ่อเกรอะต้องมีลักษณะมิดชิด น้ำซึมผ่านไม่ได้ ใช้เป็นที่แยกกากที่ปนอยู่กับน้ำทิ้งให้ตกตะกอน ส่วนบ่อซึมต้องบรรจุอิฐหรือหินหรือวัสดุอื่นที่สามารถปรับปรุงคุณภาพน้ำทิ้งให้ได้ตามที่กำหนด

18. การกำจัดน้ำทิ้ง จากอาคาร

สามารถระบายน้ำทิ้งลงสู่แหล่งรองรับน้ำทิ้งหรือระบายลงสู่บ่อซึมหรือโดยวิธีอื่นที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นหรือกระทบต่อการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ระบายน้ำสู่แหล่งรองรับ ต้องทำรางระบายน้ำจากอาคารไปสู่ทางน้ำสาธารณะ โดยให้มีส่วนลาดไม่ต่ำกว่า 1:200 ถ้าใช้ทางระบายน้ำแบบท่อปิด ต้องมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางไม่น้อยกว่า 10 เซนติเมตร โดยต้องมีบ่อพักสำหรับตรวจการระบายน้ำทุกมุมเหลี่ยมและทุกระยะไม่เกิน 12.00 เมตรสำหรับท่อที่มีเส้นผ่านศูนย์กลางน้อยกว่า 60 เซนติเมตร หรือทุกระยะไม่เกิน 24.00 เมตรสำหรับท่อที่มีเส้นผ่านศูนย์กลาง

ตั้งแต่ 60 เซนติเมตรขึ้นไปแต่ถ้าใช้ทางระบายน้ำแบบเปิด ต้องมีความกว้างภายในที่ขอบบนสุดไม่น้อยกว่า 10 เซนติเมตร

19. การระบายอากาศ

ต้องมีการระบายอากาศโดยวิธีธรรมชาติ คือต้องมีประตู หน้าต่าง หรือช่องระบายอากาศดานที่ติดกับภายนอกไม่น้อยกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ของห้องนั้น และในกรณีที่ไม่อาจจัดให้มีการระบายอากาศโดยวิธีธรรมชาติ ให้จัดให้มีการระบายอากาศโดยวิธีกล

20. ระบบป้องกันอัคคีภัย

สำหรับอาคารพักอาศัยที่เป็นห้องแถว บ้านแถว และบ้านแฝดที่มีความสูงไม่เกิน 2 ชั้น ต้องติดเครื่องดับเพลิงชนิดมือถือ แบบโฟมเคมี ไม่น้อยกว่า 10 ลิตร หรือก๊าซเฮลอน (HALON) 1211 ไม่น้อยกว่า 3 กิโลกรัม หรือเทียบเท่าคูหาละ 1 เครื่อง การติดเครื่องดับเพลิงต้องติดให้ส่วนบนสุดสูงจากพื้นอาคารไม่เกิน 1.50 เมตรในที่มองเห็น และสามารถอ่านคำแนะนำการใช้งานได้ชัดเจน (ทรงศักดิ์ ธีรวิรังสรรค์. 2543)

2.3.4 การออกแบบและควบคุมการต่อเติมที่อยู่อาศัย

พระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พ.ศ.2479 ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเรื่องควบคุมการก่อสร้างอาคาร พ.ศ. 2522 และเทศบัญญัติอื่น ๆ มีข้อกำหนดส่วนใหญ่ซึ่งไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการพัฒนาต่อเติมที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้มีรายได้น้อย ไม่ว่าจะเป็นด้านการกำหนดเนื้อที่ใช้สอย รายละเอียดการกำหนดแนวและระยะอาคาร การใช้วัสดุก่อสร้าง รวมทั้งรายละเอียดทางด้านวิศวกรรมบางอย่าง (จำเนียร หลีกภัยและคณะ.2524)

จุดประสงค์ของการต่อเติมที่อยู่อาศัย อาจเนื่องจากจุดประสงค์หลายอย่างด้วยกัน แต่โดยส่วนใหญ่แล้วจะคำนึงถึงความสะดวกสบาย รองลงมาได้แก่การต้องการให้มีห้องเพิ่ม และเพื่อความปลอดภัย นอกจากนี้ยังมีจุดประสงค์อื่น ๆ อีก เช่น เพื่อความเป็นสัดส่วนและเพื่อทำธุรกิจการค้า เป็นต้น ซึ่งประโยชน์ในการใช้สอยจากการต่อเติมนั้นก็เพื่อใช้เป็นห้องนอน ซึ่งเป็นห้องที่ต้องการความมิดชิดและเป็นสัดส่วนแยกจากห้องอื่น ๆ และเป็นบริเวณทำครัว รับแขก (สำนักนโยบายและแผน การเคหะแห่งชาติ .2521)

การใช้วัสดุก่อสร้างต่อเติม วัสดุที่ใช้ก่อสร้างต่อเติมที่เป็นผนังร่วมน่าจะเป็นวัสดุถาวรและทนไฟ เพื่อความปลอดภัยแข็งแรงและทนทาน ควรปรับปรุงกำหนดแนวและระยะอาคารปลูกสร้างริมทางสาธารณะและเขตที่ดินด้านหลัง โดยกำหนดเป็นสัดส่วนของพื้นที่เปิดโล่งในแปลงที่ดินเพื่อวัตถุประสงค์ในด้านความปลอดภัยในกรณีเกิดอัคคีภัย ด้านสุขอนามัย และด้านสภาพแวดล้อม ในปัจจุบัน ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องควบคุมการก่อสร้างอาคาร พ.ศ.2522 กำหนดให้อาคารที่พักอาศัยแต่ละหลังให้มีที่ว่างอยู่ 30 ใน 100 ส่วนของพื้นที่ ซึ่งในกรณีที่แปลงที่ดินมีขนาดพื้นที่เพียง 70 ตารางเมตร จะเหลือพื้นที่สำหรับก่อสร้างที่พักอาศัยรวมทั้งส่วนยื่นอาคาร ในกรณีที่

เป็นเดี่ยวทั้งสิ้น เพียง 49 ตารางเมตร ซึ่งอาจจะไม่เพียงพอสำหรับการอยู่อาศัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ซึ่งส่วนมากจะมีขนาดครอบครัวใหญ่

2.3.5 กฎหมายก่อสร้างสัญญาและเทศบัญญัติการก่อสร้าง

แนวอาคารและระยะต่างๆ

ข้อ 74 อาคารที่ปลูกในที่ดินเอกชนให้ผนังด้านที่มีหน้าต่าง ประตู หรือช่องระบายอากาศอยู่ห่างเขตที่ดินได้ระดับสองชั้นขึ้นไปมาระยะไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร สำหรับชั้นสามขึ้นไประยะไม่น้อยกว่า 3.00 เมตร

สำหรับอาคารที่มีระเบียงด้านชิดที่ดินเอกชน ริมระเบียงต้องห่างจากเขตที่ดินวรรคหนึ่ง

ข้อ 75 อาคารที่ปลูกสร้างชิดเขตที่ดินต่างผู้ครอบครอง อนุญาตให้เฉพาะฝาหรือผนังทึบไม่มีประตูหน้าต่างและช่องระบายอากาศอยู่ชิดเขตให้พอดี แต่มิให้มีส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคารรุกล้ำเขตที่ดินข้างเคียง ดิถุแกวที่มีคาคฟ้าสร้างชิดเขตได้พอดี ให้สร้างผนังทึบชิดเขตสูงไม่ต่ำกว่า 1.50 เมตร

ในกรณีชายคาอยู่ชิดเขตที่ดินข้างเคียงต้องมีการป้องกันน้ำจากชายคาไม่ให้ไหลตกลงในที่ดินนั้นด้วย (นรินทร์, แก้วตา : 2531)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยหมายถึง งานวิจัยที่ให้ข้อมูลบางส่วนใกล้เคียง ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาประยุกต์ ปรับใช้ กับงานวิจัยของโครงการนี้ ผู้วิจัยจึงขอนำอ้างอิงเป็นกรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. กาญจนา จักรแต่,2544.โครงการศึกษาแนวทางการออกแบบเนื้อที่ใช้สอยภายในบ้านพักอาศัย ขนาดเล็ก กรณีศึกษาบ้านแถวชั้นเดียวของการเคหะแห่งชาติในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย.สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

เนื้อหาโดยสังเขป

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาลักษณะทางกายภาพ ของบ้านพักอาศัยสำหรับครอบครัวเดี่ยวของไทยที่มีรายได้น้อยและปานกลาง โดยใช้กรณีศึกษาของโครงการการเคหะแห่งชาติ เพื่อทราบถึงปัญหาของขนาดพื้นที่กิจกรรมและการแก้ปัญหาอันเกิดขึ้นกับบ้านพักอาศัยเพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับการออกแบบขนาดพื้นที่กิจกรรมบ้านพักอาศัยขนาดเล็กในปัจจุบัน โดยใช้กรณีศึกษา คือบ้านแถวชั้นเดียว ของการเคหะแห่งชาติในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวม 5 แห่ง ได้แก่ ลาดกระบัง บางพลี ธนบุรี รังสิต และทุ่งสองห้อง

การศึกษาครั้งนี้พบว่า ทักษะคติของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่พักอาศัยที่เป็นกรณีศึกษา มีระดับทัศนคติหลากหลาย โดยระดับของความพึงพอใจจะขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ และพบว่ากิจกรรมหลายกิจกรรมสามารถทำในพื้นที่เดียวกันได้ และขนาดพื้นที่ที่จะมี การขยายตามขนาดครัวเรือน การวิจัยได้เสนอแนะเกณฑ์ ในการออกแบบขนาดพื้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และกิจกรรมสำหรับบ้านพักอาศัย

2. จำเนียร หลีกภัย และคณะ.2524.การออกแบบและควบคุมการต่อเติมที่อยู่อาศัย

Site and services.ศูนย์วิชาการที่อยู่อาศัย การเคหะแห่งชาติ.กรุงเทพมหานคร.

เนื้อหาโดยสังเขป

เพื่อให้การแก้ปัญหาที่อยู่อาศัย สำหรับผู้มีรายได้น้อยโดยการจัดโครงการลักษณะ Site and services ให้บรรลุเป้าหมายตามกำหนดไว้ โดยเฉพาะในส่วนที่เปิดโอกาสให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนสามารถพัฒนาต่อเติมที่อยู่อาศัยด้วยตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เทศบัญญัติพระราชบัญญัติควบคุมการก่อสร้างอาคาร พ.ศ.2479 ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่องควบคุมการก่อสร้างอาคาร พ.ศ.2522 และเทศบัญญัติอื่น ๆ มีข้อกำหนดส่วนใหญ่ไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการพัฒนาต่อเติมที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำหรับผู้มีรายได้น้อย ไม่ว่าจะเป็นด้านการกำหนดเนื้อที่ วัสดุยารายละเอียดการกำหนดแนวและระยะอาคารการใช้วัสดุก่อสร้าง รวมทั้งรายละเอียดทางด้านวิศวกรรมบางอย่าง

3. นุกูล ชมพูนิจ.2530.บ้านไทยเอกลักษณ์ของชาติ. เล่ม.อันดับที่ 1.กรุงเทพมหานคร.โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์

เนื้อหาโดยสังเขป

บ้านที่อยู่อาศัยของคนไทยเป็นตัวอย่างหนึ่ง ที่กำลังถูกวัฒนธรรมต่างชาติรุกราน จนเกิดการทำลายวัฒนธรรมทางด้านสถาปัตยกรรมไทยลงอย่างกว้างขวาง เดิมคนไทยนิยมสร้างบ้านพักอาศัยกันในแบบไทย ๆ มีลักษณะสวยงามแตกต่างกันไปแต่ละท้องถิ่น รูปแบบของบ้านมีความเหมาะสมกับดินฟ้าอากาศ วัสดุก่อสร้างและขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างแท้จริง ต่อมาเมื่อวัฒนธรรมจากยุโรปแพร่กระจายมากขึ้น คนไทยบางกลุ่มโดยเฉพาะในเมืองหลวงมีความนิยมชมชื่นกับบ้านแบบยุโรปมาก ต่างก็หันมาปลูกสร้างบ้านแบบยุโรปกันทั่วไป บ้านแบบไทยเดิมถูกรื้อทิ้งบ้าง ถวายวัดบ้าง หรือขายไปในราคาถูกเสมือนของไร้ค่า ความนิยมบ้านยุโรปได้แพร่กระจายไปสู่ท้องที่ในชนบทด้วย โดยมีคำนิยามถึงว่าบ้านแบบยุโรปเหล่านั้นมีความเหมาะสมกับเมืองไทยหรือไม่เพียงไร เห็นแค่เพียงว่าบ้านแบบใหม่นี้สร้างง่าย สวยงาม และแปลกใหม่ จะป้องกันความร้อน แสงแดดส่องฝนสาดได้ดีหรือไม่ นั่นไม่สนใจ

เนื้อหาภายในหนังสือเล่มนี้ เขียนขึ้นเพื่อรณรงค์ให้คนไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของบ้านไทย ซึ่งนอกจากจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทยทางด้านสถาปัตยกรรมแล้ว บ้านไทย ยังเป็นบ้านที่เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศและวัฒนธรรมไทยอย่างยิ่ง

4.นาฎวิภา ชลิตานนท์และคณะ.2540.โครงการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ในปริมณฑล.กองข้อมูลที่อยู่อาศัย ศูนย์วิชาการที่อยู่อาศัย การเคหะแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร.

เนื้อหาโดยสังเขป

การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมผู้สูงอายุในที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในปริมณฑล มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมระดับกว้างของผู้มีรายได้น้อยในจังหวัดปริมณฑล สภาพความยากจน ความเปลี่ยนแปลง ปัญหา ตลอดจนข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการจ่ายเรื่องที่อยู่อาศัยและความต้องการที่อยู่อาศัยในอนาคต เพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย ตลอดจนเป็นข้อมูลพื้นฐานของระบบข้อมูลที่อยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติ ซึ่งการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อการสำรวจข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคมระดับกว้างของครัวเรือนผู้มีรายได้น้อยในเขตจังหวัดปริมณฑล เพื่อให้ได้ภาพรวมของสภาพทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม ความเป็นอยู่ ความเปลี่ยนแปลง ปัญหาตลอดจนข้อมูลพื้นฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย เพื่อศึกษาระดับความยากจนของผู้มีรายได้น้อยเหล่านี้ ศึกษาความสามารถในการจ่ายเรื่องที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย ความต้องการที่อยู่อาศัยในอนาคต และเพื่อวางระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้มีรายได้น้อยในจังหวัดปริมณฑลเพื่อใช้ในการจัดลำดับความสำคัญและวางแผนแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย

5. บรรณ โสภิษฐ์ เมฆวิชัย และคณะ.2547.มาตรฐานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยเสนอต่อการเคหะแห่งชาติ.กรุงเทพมหานคร.

เนื้อหาโดยสังเขป

มาตรฐานเกี่ยวกับขนาดของชุมชนและที่อยู่อาศัย การกำหนดขนาดของชุมชน ตามจำนวนหน่วยที่อยู่อาศัยและจำนวนประชากร จากกำหนดรายการมาตรฐานที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมของการเคหะแห่งชาติ พ.ศ. 2529 และการวิจัยมาตรฐานที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานคร สำหรับการเคหะแห่งชาติ พ.ศ. 2531 สอดคล้องมาตรฐานกับการกำหนดขนาดของชุมชนของต่างประเทศ ทั้งนี้การกำหนดขนาดของชุมชนจำแนกกลุ่มตามขนาดของจำนวนประชากร และหรือหน่วยที่อยู่อาศัย

6. ศูนย์วิชาการที่อยู่อาศัยฯการเคหะแห่งชาติ.2539.รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์การใช้สอยเนื้อที่ภายในอาคารระดับรายได้ ก ข และ ค เพื่อจัดทำมาตรฐานต้นแบบของการเคหะแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร.

เนื้อหาโดยสังเขป

การศึกษาวิเคราะห์การใช้สอยเนื้อที่ภายในอาคารระดับรายได้ ก ข และ ค เพื่อจัดทำมาตรฐานต้นแบบของการเคหะแห่งชาติ ซึ่งจากการศึกษาสรุปผลได้ว่า การออกแบบอาคารที่พักอาศัยในระดับต่าง ๆ ของการเคหะแห่งชาติ ได้สัมฤทธิ์ผล ต่อการตอบสนองความต้องการของการใช้สอยของผู้ที่อยู่อาศัยในโครงการในระดับดี โดยผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่มีความพอใจต่อการบริการส่วนกลาง และลักษณะการออกแบบที่เป็นอยู่และผลจากการดำเนินการศึกษาทำให้ได้ข้อสังเกต ที่นำมาพิจารณาได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงมาตรฐานในการออกแบบอาคารเดิมได้ดังนี้

การออกแบบอาคารพักอาศัยควรมีการออกแบบอาคารเน้นที่แบบที่มีการเพิ่มประสิทธิภาพ เนื้อที่ห้องพัก ให้มีความรู้สึกโล่ง ควรพิจารณาลดเนื้อที่ห้องนอนและเพิ่มเนื้อที่ห้องเอนกประสงค์ให้มากขึ้นในประเด็นการจัดเครื่องเรือนพบว่าการจัดการเครื่องเรือนส่วนใหญ่เป็นเครื่องเรือนติดผนัง ดังนั้นการจัดผังพื้นที่ควรจัดให้มีความโล่งมากที่สุด โดยไม่ควรให้มีผนังชอกมุมที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ควรมีการปรับช่วงเสาอาคารให้เหมาะสมกับสัดส่วนของห้องความสะดวกในการจัดวางเครื่องเรือน ควรมีพื้นที่ประกอบอาหาร ชักผ้าหรือล้างจานเป็นสัดส่วน นอกจากนี้ในเรื่องตำแหน่งประตูและขนาดผนัง ควรให้มีการสอดคล้องกัน เพราะการจัดวางตำแหน่งของประตูที่มุมต่างๆ น่าจะมีความสะดวกกว่า หากห้องพักที่มีหลายห้องนอนเป็นอาคารขายหรืออาคารเช่าระยะยาว ผนังภายในควรเป็นผนังเบาเพื่อลดน้ำหนักอาคารและค่าก่อสร้างและบริเวณประตูด้านนอกควรเป็นช่องเปิดที่สามารถปรับได้เพื่อให้มีแสงสว่างและการระบายอากาศเพิ่มมากขึ้น ในพื้นที่ส่วนกลางของอาคาร ควรมีการจัดพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ใช้สอยนอกหน่วยที่พักอาศัย เช่น จัดให้มีห้องเก็บของรวมแยกจากหน่วยที่พักอาศัย พื้นที่ส่วนกลางบริเวณใต้ถุนอาคารควรเปิดโล่ง จะทำให้เกิดความปลอดภัยโปร่ง ส่วนของพื้นที่หลังคา หากมีการออกแบบลาดฟ้า คสล. ควรจะใช้พื้นที่หลังคาเป็นพื้นที่ตากผ้า หรือกิจกรรมอื่น ๆ ได้แต่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเนื่องจากเป็นที่ลื่นตาคน

7. โอม หุระนันท์และคณะ.2534.ทัศนคติของผู้มีรายได้น้อยปานกลางและรายได้สูงที่มีต่อโครงการที่อยู่อาศัยในเมืองในรูปแบบการเช่าสิทธิเช่า.กรุงเทพมหานคร.

เนื้อหาโดยสังเขป

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้มีรายได้น้อยรายได้ปานกลางและรายได้สูง ที่มีต่อโครงการที่อยู่อาศัยในเมืองในรูปแบบการเช่าสิทธิเช่าการยอมรับการมีที่อยู่อาศัยในรูปแบบการเช่าสิทธิเช่าโดยไม่มีกรรมสิทธิ์ในอาคารและที่ดินรวมถึงที่อยู่อาศัยในระยะเวลาที่กำหนดหากกลุ่มเป้าหมายที่มีความต้องการที่อยู่อาศัยในเมืองในรูปแบบการเช่าสิทธิเช่า ระยะเวลา

การแข่งขันเช่าที่เหมาะสม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเช่าหรือไม่เลือกเช่า และ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับความต้องการที่อยู่อาศัยในรูปแบบการแข่งขันเช่า

8. ชานินทร์ เมฆินทรางกูร.2547. การใช้พื้นที่ภายนอกอาคารในชุมชนอยู่อาศัย กรณีศึกษาโครงการ บ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองสาม. วิทยานิพนธ์หลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เนื้อหาโดยสังเขป

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือ ศึกษาพฤติกรรมการใช้พื้นที่ภายนอกอาคารของผู้อยู่อาศัยในชุมชนบ้านเอื้ออาทรรังสิตคลองสาม และเสนอแนะแนวทางในการออกแบบพื้นที่ภายนอกอาคารสำหรับโครงการบ้านเอื้ออาทร โครงการอื่นๆ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน รวมถึงโครงการชุมชนอยู่อาศัยผู้มีรายได้ต่ำที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน การเก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยการใช้แบบสอบถามและบันทึกกิจกรรมการใช้พื้นที่จากการสำรวจ รวมถึงการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่างในชุมชนร่วมเกล้า ระยะ 2 ตอน 3 และผู้เชี่ยวชาญ

ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะการออกแบบสรุปได้ดังนี้คือ การใช้พื้นที่ถนนและทางเท้าภายในชุมชนมีความหลากหลาย ถนนและทางเท้ามิได้ถูกใช้เพื่อการเดินทางสัญจรเท่านั้น แต่ยังใช้เพื่อประกอบอาชีพและนันทนาการ ซึ่งเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนอีกด้วย อย่างไรก็ตามการครอบครองพื้นที่ถนนและทางเท้าเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ การจอดรถยนต์ริมถนน และการขาดร่มเงาสำหรับถนนและทางเท้า นับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่พบในชุมชน การจัดให้บ้านที่ต้องการทำเป็นร้านค้าอยู่ติดกับสนามเด็กเล่น สนามกีฬา และที่ว่างในชุมชน และการเพิ่มขนาดพื้นที่แปลงที่ดินให้มากกว่าขนาดแปลงที่ดินโดยทั่วไปเพื่อรองรับการใช้งานในการประกอบอาชีพ อาจช่วยลดปัญหาการครอบครองพื้นที่ให้ลดลงได้ ถนนปลายตันภายในชุมชนเป็นพื้นที่ภายนอกอาคารที่สำคัญ เป็นพื้นที่พบปะกันของคนในชุมชน เป็นสถานที่เล่นของเด็กๆ ควรมีการจัดการอย่างเหมาะสมเพื่อความปลอดภัยในการใช้งานรวมถึงการจัดวางตำแหน่งบ้านเพื่อให้มีพื้นที่ภายนอกอาคารเพียงพอที่จะเป็นพื้นที่อเนกประสงค์เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ นันทนาการ และเป็นที่จอดรถยนต์

ขนาดพื้นที่สนามเด็กเล่น สนามกีฬา และที่ว่างภายในชุมชนมีขนาดเป็นที่น่าพอใจ แต่กลับมีผู้มาใช้จำนวนน้อย ส่วนใหญ่ผู้อยู่อาศัยจะมาใช้ในช่วงเวลาเย็น และผู้อยู่อาศัยจะเดินไปยังสนามเด็กเล่น สนามกีฬา และที่ว่างภายในชุมชน ร่มเงาของต้นไม้และเก้าอี้นั่งพักผ่อนเป็นสิ่งที่ผู้อยู่อาศัยในชุมชนส่วนใหญ่ต้องการ

ขนาดพื้นที่ภายนอกอาคารภายในแนวเขตที่ดินไม่เป็นที่น่าพอใจสำหรับผู้อยู่อาศัยในชุมชน ที่จอดรถ ลาน และสนามหญ้าเป็นสิ่งที่ต้องการให้มีพื้นที่ภายนอกอาคารในบริเวณบ้าน ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่จะใช้พื้นที่ภายนอกอาคารเพื่อการพักผ่อน และเพื่อการประกอบอาชีพ

ความสะดวก ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความร่วมมือกันเป็นสิ่งที่คนในชุมชนปรารถนา การเป็นผู้มีรายได้ไม่น้อยมิได้ หมายถึงว่า คนในชุมชนพอใจกับสภาพแวดล้อมที่สกปรก ความไม่เป็นระเบียบ และขาดความร่วมมือ

จากผลการศึกษาและวิเคราะห์พบว่า การบริหารและการจัดการที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญ เช่นกัน การออกแบบพื้นที่ภายนอกอาคารทางกายภาพที่ดีเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ การบูรณาการทั้งการออกแบบทางกายภาพ การบริหาร และการจัดการเข้าด้วยกันจะทำให้ผู้อยู่อาศัยในชุมชนพึงพอใจ และเป็นชุมชนที่ยั่งยืน

จากการศึกษาพื้นที่ภายนอกอาคารในบริเวณบ้านพักอาศัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ 108 คน(57.8%) ในขณะที่จำนวนผู้ที่ไม่ได้ตัดแปลงมีจำนวน 79 คน(42.2%) จากการตอบแบบสอบถามจำนวน 186 คน มีการตัดแปลงต่อเติมพื้นที่ภายนอกอาคารในบริเวณบ้านพักอาศัย ดังนี้

1. การเปลี่ยนใต้ถุนบ้านเดิมเป็นห้องเพื่อการอยู่อาศัย จำนวน 74 คน
2. ปลูกต้นไม้หรือตกแต่งสนามหน้าบ้าน จำนวน 71 คน
3. ต่อเติมตัดแปลงรั้วบ้านเดิม จำนวน 67 คน
4. เปลี่ยนลานด้านหลังบ้านเดิมเป็นห้องจำนวน 58 คน
5. ปลูกต้นไม้หรือตกแต่งสนามข้างบ้านจำนวน 54 คน
6. เปลี่ยนสนามด้านหน้าบ้านเดิมเป็นลานจำนวน 39 คน
7. ปลูกต้นไม้หรือตกแต่งสนามหลังบ้านจำนวน 37 คน
8. เปลี่ยนสนามด้านหลังบ้านเดิมเป็นลานจำนวน 33 คน
9. เปลี่ยนใต้ถุนบ้านเดิมเป็นพื้นที่ค้าขายจำนวน 16 คน

เหตุผลในการตัดแปลงต่อเติมพื้นที่ภายนอกอาคารในบริเวณบ้านมากที่สุด คือ ความต้องการพื้นที่ใช้สอยภายนอกอาคารเพิ่ม รองลงมาได้แก่ ต้องการห้องเพิ่ม, ต้องการที่นั่งเล่น, และต้องการลดภาระการดูแลสวน ตามลำดับ จะเห็นว่าเหตุผลส่วนใหญ่คือ ต้องการพื้นที่ใช้สอยเพิ่มขึ้นทั้งในส่วนของพื้นที่ภายในอาคารและพื้นที่ภายนอกอาคาร อาจหมายถึงขนาดพื้นที่ใช้สอยที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อความต้องการในการใช้งาน

9. พรทิพย์ เรื่องธรรม.2546. **เกณฑ์การออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมต่อผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย.สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.**

เนื้อหาโดยสังเขป

วิทยานิพนธ์นี้ทำขึ้นเพื่อเป็นการหาเกณฑ์การออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในที่อยู่อาศัย อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต่อโครงสร้างประชากร ครอบครัวและวิถีชีวิตในสังคมไทยทำให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ โดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพของผู้สูงอายุ และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

การศึกษามี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นสมาชิกสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทยฯ มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 550 คน ด้วยการตอบแบบสอบถาม โดยใช้การวิเคราะห์ผลทางสถิติในเชิงปริมาณ เพื่อสรุปผลประเภทของพื้นที่ใช้งาน ที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมและพฤติกรรมของผู้สูงอายุภายในที่อยู่อาศัย และขั้นตอนที่ 2 ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกจากขั้นตอนที่ 1 จำนวน 30 คน ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและสังเกตการณ์ โดยใช้การวิเคราะห์ผลทางสถิติในเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพ เพื่อเสนอแนะเกณฑ์ในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในที่อยู่อาศัย ที่เหมาะสมต่อผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษางานวิจัยนี้ทำให้ผู้วิจัยได้นำความรู้จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแบบเจาะลึกมาใช้เป็นเกณฑ์ในการออกแบบเครื่องมือวิจัยมาใช้ในการงานวิจัยชุดนี้ โดยทำการศึกษาดังแต่การศึกษาตัวแปร การใช้เครื่องมือการวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตการณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในที่อยู่อาศัย ที่เหมาะสมต่อผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร

10. ชวลิต นิตยะ. 2522 . บ้านงอกได้. วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ประจำปีการศึกษา 2522. หน้า 66-122 . คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เนื้อหาโดยสังเขป

บ้านงอกได้ (Core House) คือ ทางเลือกรูปแบบหนึ่งของการจัดเคหะการ สำหรับผู้มีรายได้ต่ำในชุมชนเมืองนอกเหนือไปจากการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม (Slum Upgrading) และการสร้างอาคารชุดหรือแฟลต 5 ชั้น การสร้างอาคารชุดหรือแฟลต 5 ชั้น นั้นมีมาตรฐานดีเกินกว่าผู้มีรายได้ต่ำจะจุนเจือมาอยู่ได้ ไม่ตรงกับวิถีความเป็นอยู่จากพื้นเพเดิม คับแคบเมื่อสมาชิกเพิ่มขึ้น ตัดกิจกรรมรายได้เพิ่ม จนเปลี่ยนมือไปอยู่กับผู้มีรายได้ปานกลาง และรัฐเองก็ต้องนำเงินส่วนอื่นมาจ่ายอุดหนุนจนเกินกำลังทรัพยากร

บ้านงอกได้ นั้นอาจมีความหมายกว้างๆเกี่ยวกับการที่ดินสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ (Site & Service) ขึ้นอยู่กับความมากน้อยของส่วนก่อสร้างที่ให้ไว้ในขั้นต้น Site & Service ถ้าจะกล่าวโดยทั่วๆ ไปคือ การจัดที่ดิน แต่มีถนน น้ำประปาและไฟฟ้ามาจ่อตรงที่ดินและผู้ที่จะเข้ามาอยู่อาศัย

ต้องเริ่มสร้างบ้านกันเองตั้งแต่ตอนต้น หรือจะจัดให้มีตัวส้วม ห้องน้ำ เสา กำแพง หรือหลังคา เป็นแกนจนกระทั่งถึงตัวบ้านที่อยู่อาศัยเป็นบางส่วนกลายเป็น บ้านงอกได้เต็มที่ และผู้อยู่อาศัยจะต้องสร้างเพิ่มเติมขึ้นอีกในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปตามกำลังความสามารถ

การจัดให้มีสิ่งก่อสร้างขั้นต้นแต่น้อยนั้น ก็เพราะว่าผู้มีรายได้น้อย มีความสามารถในการจ่ายค่าอยู่แล้ว ถ้าจัดให้เป็นบ้านสมบูรณ์แบบ ราคาจะสูง ก็ไม่สามารถจะเข้ามาอยู่ได้ รัฐควรจัด บ้านงอกได้ให้มีมากแบบพอ หรือดีพอที่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยรายได้น้อยหลายระดับ จะเลือกได้เองว่าอยากอยู่ บ้านงอกได้แบบใด ขนาดเท่าใด ในเนื้อที่ดินเท่าไร สามารถจะต่อเติมออกไปได้ใหญ่แค่ไหน แต่ถ้ามีความจำเป็นด้านอื่นในการใช้จ่ายเงิน เช่น ค่าเล่าเรียนลูกหรือลงทุนค้าขายก่อน ทำให้มีโอกาสเลือกกว่าควรจะทำอะไรได้แค่ไหน

โดยที่ผู้วิจัยนั้นเข้าสู่การออกแบบ ด้วยทำความเข้าใจในลักษณะความเป็นอยู่ของผู้มีรายได้น้อย ซึ่งมีความสำคัญมากในวิธีการออกแบบ ระดับรายได้ของแต่ละครัวเรือน การประกอบกิจกรรมต่างๆ ประจำวัน ลักษณะทางกายภาพและที่ตั้งของสลัม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะต้องนำมาเป็นหลักใหญ่ในการพิจารณาเมื่อออกแบบ เจ้าของบ้านจะรู้วัตถุประสงค์ในบ้านของตนเองดีที่สุด และเป็นหน้าที่ของสถาปนิกผู้ออกแบบจะต้องเรียนรู้และเข้าใจลักษณะชีวิตและความเป็นอยู่ของเจ้าของบ้าน โดยทั่วไปแล้วสถาปนิกมักจะยึดยึดครสนิยมและมาตรฐานของตนเองให้ลูกค้าไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม อันตรายจากจุดนี้เกิดขึ้นอยู่เสมอในมาตรฐานของตนเองให้ลูกค้าไม่ว่าจะรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม อันตรายจากจุดนี้เกิดขึ้นอยู่เสมอ ในประเทศด้อยพัฒนาโดยเฉพาะในวิธีการออกแบบให้กับผู้มีรายได้น้อย และผู้มาที่หลังก็จะลอกเรียนต่อไปไม่มีสิ้นสุด

การออกแบบบ้านงอกได้ไม่ได้ใช้มาตรฐานตามกำหนดของประเทศบัญญัติ เหตุเพราะว่ามาตรฐานตามเทศบัญญัตินั้นนำมาจากมาตรฐานของประเทศพัฒนาแล้ว โดยมีได้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับความเป็นจริง จึงยากแก่การใช้บังคับ แม้แต่สำหรับบ้านสำหรับผู้มีรายได้น้อยปานกลาง ในบางกรณีก็ยากแก่การปฏิบัติจริง

บ้านงอกได้ ขนาดเล็กในวิธีจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ในแบบ Core house หลัก ได้กำหนดให้มีพื้นที่น้อยที่สุดเพื่อให้ชาวสลัมที่มีรายได้น้อยสามารถจะซื้อหรือเช่าซื้อได้จริง โดยมีส่วนที่จำเป็นจริง ๆ เช่น ส่วนหลับนอน คือ ห้องนอน ส่วนทานอาหารหรืออาศัย ที่สามารถจะใช้หลับนอนได้ด้วย ซึ่งคล้ายคลึงกับสภาพที่เป็นจริงในสลัมทั่วไปในปัจจุบัน พร้อมกับบริเวณห้องน้ำและที่ปรุงอาหารขนาดจำกัด และเมื่อหลังจากที่ได้โยกย้ายชาวสลัมกลุ่มเดียวกันอยู่ใน บ้านงอกได้ ชุดเดียวกันแล้ว การต่อเติม บ้านงอกได้ โดยกลุ่มชาวชาวสลัมกลุ่มเดียวกันนี้ก็จะได้เริ่มขึ้น ภายใต้ความร่วมมือช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นจากการเลหะแห่งชาติและหน่วยงานอื่นๆ ของรัฐซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้อง

2.5 สรุปการทบทวนวรรณกรรมกับการนำไปใช้

จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถกำหนดเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องในแนวคิดและทฤษฎีนั้นๆ เพื่อนำไปสรุปเป็นตัวแปรต่างๆ ที่จะนำไปใช้ในการกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย

ตารางที่ 2.8 แสดงการสรุปประเด็นเพื่อการนำไปใช้

แนวคิดและทฤษฎี	ประเด็นที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม	การนำไปใช้
เชิงนโยบาย	<ul style="list-style-type: none"> - วัตถุประสงค์ของโครงการ - กลุ่มเป้าหมาย - แนวคิดในการออกแบบโครงการ 	<p>ศึกษาเพื่อเป็นฐานความรู้เบื้องต้นก่อนทำการศึกษา</p> <p>สภาพแวดล้อมของโครงการบ้านเอื้ออาทร</p>
เชิงพื้นที่	<p><u>สภาพแวดล้อมภายนอกบ้านเอื้ออาทร</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ตำแหน่งที่ตั้งโครงการบ้านเอื้ออาทร - ผังรวมของโครงการ - พื้นที่ที่เกี่ยวข้องภายในโครงการบ้านเอื้ออาทร <p><u>สภาพแวดล้อมภายในบ้านเอื้ออาทร</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ขนาดผังพื้นที่, ความสูง, เนื้อที่ใช้งานของบ้านเอื้ออาทร 	นำไปสู่การออกแบบเครื่องมือวิจัย
เชิงบุคคล	พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ว่างชั้นล่างบ้านเอื้ออาทร	เพื่อนำไปสู่การออกแบบเครื่องมือในการวิจัยและนำไปเก็บเป็นข้อมูลพื้นฐาน
การใช้พื้นที่ว่างชั้นล่าง บ้านเอื้ออาทร	<p><u>ประเด็นด้านประโยชน์ใช้สอย</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - พื้นที่ส่วนต่างๆ ในพื้นที่ว่างชั้นล่าง - ขนาดของแต่ละพื้นที่ <p><u>ประเด็นด้านพฤติกรรม</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ว่างชั้นล่าง - พฤติกรรมที่เกิดขึ้น - เครื่องเรือน อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบภายในพื้นที่ว่างชั้นล่างบ้านเอื้ออาทร 	เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาประเด็นที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถสรุปเป็นปัจจัยที่มีผลต่อ
กิจกรรมพฤติกรรมของผู้พักอาศัย ได้เป็น 2 มิติ (Dimension) ดังนี้

มิติด้านบุคคล

ประกอบไปด้วยปัจจัยแยกย่อย ดังนี้ คือ

1. ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ อายุ, เพศ, การศึกษา
2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ, รายได้

มิติด้านสภาพแวดล้อม

ประกอบไปด้วยปัจจัยแยกย่อย ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายใน

การสรุปเป็นมิติทั้ง 2 มิตินั้นจะนำไปวิเคราะห์เป็นตัวแปรนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational definition) และ ตัวชี้วัด (Indicator) เพื่อนำไปสู่การออกแบบวิธีการวิจัย และเครื่องมือการวิจัยใน
บทที่ 3